

Reglementarea digitală în Uniunea Europeană: interese publice prin suveranitate digitală sau extindere comercială prin inovare tehnologică?

Rezumat teză doctorat

Inteligența artificială (IA) transformă societățile și economiile, propunând reflecții esențiale despre guvernare, etică și impactul societal. În Uniunea Europeană (UE), reglementarea IA este o direcție-cheie, reflectând ambiția blocului de a echilibra inovația cu responsabilitatea. Această teză investighează abordarea UE față de reglementarea IA, examinând modul în care discursurile publice și private modelează cadrele de politici în IA, atât la scară largă, cât și în domeniul sănătății. Analizând documentele de politică ale UE, rezultatele din sectorul privat și documentele societății civile, această cercetare evidențiază tensiunile și sinergiile din cadrul strategiei de infrastructură publică digitală a UE. Acesta oferă informații despre eforturile UE de a conduce în IA, salvând în același timp valorile democratice și încrederea publicului, subliniind necesitatea unei reglementări echilibrate și incluzive. Acest studiu contribuie la discursul mai larg despre guvernarea AI, accentuând necesitatea unei abordări de reglementare echilibrate și incluzive.

Reflectând asupra proiectului acestei teze, încadrarea teoretică propusă este punctul ideal de pornire. În această teză am explorat conceptul de imaginare sociotehnice și rolul lor crucial în modelarea inovației și guvernării tehnologice. Investigația a dezvăluit modul în care aceste imaginare – care sunt viziuni deținute colectiv și stabilizate instituțional asupra viitorului dezirabil – influențează semnificativ atât dezvoltarea, cât și percepția publică asupra tehnologiilor emergente. Am examinat modul în care diferite grupuri organizate, cum ar fi organismele supranaționale, corporațiile și organizațiile non-profit, construiesc și perpetuează aceste imaginare, impactând astfel politicile tehnologice globale și așteptările societății. Analiza mea s-a concentrat în special pe dezvoltarea inteligenței artificiale (AI), condusă de viziuni colective care cuprind diverse aspecte ale societății. Influența guvernelor, instituțiilor de cercetare și a companiilor tehnologice a fost subliniată, întrucât aceste entități stabilesc cadrele de reglementare care ghidează cercetarea și implementarea AI. Acest proces de stabilizare, la rândul său, afectează percepția și discursul public, evidențiind importanța celor

care modelează aceste imagini. Teza a aprofundat și în noțiunea de risc, în încercarea de a propune o reevaluare a responsabilităților între știință, politică și economie. Conceptul de „fabricare a riscului” a fost explorat pentru a ilustra modul în care percepțiile societale asupra riscului sunt modelate de diverse părți interesate, inclusiv guverne și mass-media. Înțelegerea acestor percepții este vitală pentru înțelegerea dinamicii complexe a imaginărilor sociotehnice, în special în contextul AI.

Secțiunea teoretică s-a concentrat și pe ascensiunea platformelor digitale și a tendințelor monopoliste ale acestora, care servesc drept infrastructură critică pentru interacțiunile sociale și economice. Aceste platforme prezintă caracteristici monopolistice susținute de efectele de rețea, complicând eforturile de reglementare. A fost subliniat rolul dublu al platformelor ca mediatori ai serviciilor digitale și ca infrastructuri fundamentale pentru economia digitală. Această dualitate complică procesul de guvernare, deoarece platformele modelează experiențele utilizatorilor și structurile de putere, devenind în același timp esențiale pentru viața de zi cu zi. A fost evidențiată influența companiilor tehnologice asupra activităților economice, sociale și politice, împreună cu impactul imaginărilor sociotehnice asupra dezvoltării AI și integrării societale. Teza a pus accentul pe examinarea tehnologiei în contextul ei socio-politic și cultural, susținând o abordare critică care evită determinismul tehnologic.

Argumentele teoretice stabilite anterior servesc drept fundament pentru implicațiile metodologice. Discuțiile despre coproducția tehnologiei și societății, relațiile complexe de putere și interese și modelarea imaginărilor sociotehnice deschid direcția investigativă asupra interacțiunii dintre progresul tehnologic și impactul societal. Această abordare anticipează o metodologie reflexivă, interdisciplinară, menită să evidențieze dinamicile de putere și riscurile asociate cu progresele tehnologice. Astfel, se conturează investigarea ulterioară a acestor fenomene complexe, contribuind la o înțelegere nuanțată a modului în care tehnologiile emergente sunt modelate de – și modelează – imaginariile sociotehnice.

Upon this contextual and theoretical backdrop, the thesis embarks on responding to the following research questions:

RQ: Cum construiesc și folosesc Uniunea Europeană și companiile private cheie imagini sociotehnice pentru a modela cadrele de reglementare și de cunoaștere ale IA în general și în sectoare cu risc ridicat, cum ar fi digitalizarea sănătății?

RQ1: Care e modul în care principalele tehnici discursive și narațiuni din documentele legislative ale UE, documentele publice ale companiilor private și documentele de poziție ale societății civile reflectă preferințele actorilor cheie în termeni de legitimizare a metodelor de cunoaștere, precum și variantele predilecte de viitor anticipat preferabil în tehnologia IA?

RQ2: Care sunt stakeholderii principali în contextul reglementării IA al UE și cum interesele, dinamica puterii și contribuțiile lor la discursul public modelează dezvoltarea politicilor de reglementare a IA?

RQ3: Care sunt principalele cadre de probleme percepute, riscuri și soluții asociate cu IA, așa cum sunt identificate în narațiunile publice, private și ale societății civile?

Pentru a răspunde la acestea, teza adoptă o abordare multidisciplinară. Fiecare capitol de cercetare este dezvoltat pe baza unui corpus mixt, care acoperă documente și rezultate publice publice, private și ale societății civile, rezultând 175 de documente analizate în primul capitol de cercetare și 150 în al doilea. Fiecare capitol va răspunde la cele trei întrebări secundare de cercetare, rezultând o secțiune de discuții care răspunde la întrebarea generală. Corpusul este analizat per tipul de stakeholder și este analizat prin diverse instrumente digitale pentru a stabili cuvinte și expresii cheie, tendințe în discurs și particularități pentru fiecare set de date. Astfel, această abordare permite descoperirea unor tendințe și direcționează atenția către anumite narațiuni care sunt investigate în continuare, rezultând un set de caracteristici discursive care răspund la prima întrebare de cercetare. Rezultatul primei întrebări de cercetare este vizualizat prin diagrame aluviale, word clouds și dendrograme circulare.

A doua întrebare de cercetare este abordată prin analiza stakeholderilor. Această metodă calitativă oferă o perspectivă asupra angajamentului părților interesate în legătură cu problema specifică, gradului lor de interes, influența sau autoritatea lor în context, poziția lor declarată în această problemă și impactul problemei asupra părților interesate. Rezultatul acestei abordări este vizualizat ca o diagramă aluvială amplă. A treia întrebare de cercetare este abordată, de asemenea, printr-o abordare calitativă, și anume prin dezvoltarea unei infrastructuri de fabricare a riscului, unde are loc cartografierea problemelor așa cum sunt ele încadrate argumentativ de stakeholderii cheie. Această metodă permite descrierea afirmațiilor conflictuale de cunoștințe care provin de la actori cheie în contexte instituționale. Pentru a putea vizualiza acest proces, perspectivele principale sunt urmărite astfel încât să reflecte

structurile instituționale, narațiunile și pretențiile de cunoaștere. Rezultatul este o hartă care rezumă informațiile cheie referitoare la modul în care este încadrată problema în cauză și ce soluții sunt sugerate de fiecare tip de stakeholder.

Primul capitol de cercetare evidențiază modul în care narațiunile și strategiile stakeholderilor principali nu numai că reflectă cunoștințele și viziunile lor pentru IA, ci și modelează în mod activ cadrele de reglementare și percepțiile societale. Reglementarea Uniunii Europene privind inteligența artificială urmărește să echilibreze competitivitatea economică cu considerentele etice, poziționându-se între SUA condusă de piață și China controlată de stat. Prin promovarea „IA de încredere”, UE încearcă să creeze un ecosistem AI competitiv, bazat pe etic. Cu toate acestea, acest accent pe etică este adesea criticat ca „spălare etică”, unde discuțiile etice sunt folosite pentru a întârzia reglementarea eficientă.

Cadrul de reglementare al UE pune accentul pe construirea încrederii în IA prin parteneriate public-privat, care au scopul de a alinia interesele publice și private și de a valorifica valorile europene pentru un avantaj competitiv. Cu toate acestea, tensiunea dintre direcțiile etice solide și imperativele economice este evidentă. Unii stakeholderi susțin că accentul pus de UE pe valoarea economică eclipsează nevoia de responsabilitate și de limite stricte pentru implementarea AI. Conceptul de „valoare adăugată europeană” este folosit pentru a poziționa UE ca gardian al principiilor amenințate de entitățile non-europene, încurajând colaborarea dintre sectoarele public și privat pentru a spori inovarea, aderând în același timp la valorile europene. Cu toate acestea, ambiguitatea acestui concept duce la dezbateri cu privire la eficacitatea lui și alinierea la interesele publice. O preocupare esențială este că parteneriatele public-privat pot consolida monopolurile existente în loc să le demonteze. Analiza arată modul în care monopolurile intelectuale sunt menținute prin procese de difuzie controlată, unde inovația este reglementată pentru a maximiza profiturile economice. Stakeholderii reprezentativi pentru societățile civile susțin că abordarea de reglementare bazată pe riscuri a UE favorizează interesele sectorului privat în detrimentul drepturilor cetățenilor.

Primul capitol concluzionează că imaginările sociotehnice sunt instrumente strategice pentru promovarea unor perspective specifice asupra tehnologiilor emergente, modelarea cadrelor de reglementare și a percepțiilor publice. Abordarea UE cu privire la reglementarea IA integrează considerații economice și etice, dar echilibrul dintre aceste interese rămâne controversat, evidențiind provocările dezvoltării unui cadru de reglementare care să servească cu adevărat binele public, încurajând în același timp inovarea.

Al doilea capitol de cercetare explorează modul în care imaginările sociotehnice se adaptează la sectorul sănătății, introducând noi dinamici de putere. Peisajul IA din domeniul sănătății al UE este marcat de tensiuni între abilitarea cetățenilor și comercializarea inovațiilor IA. În timp ce Comisia Europeană își propune să ofere acces securizat la datele de sănătate, să promoveze îngrijirea personalizată și să avanseze cercetarea, se pune, de asemenea, accent pe crearea și comercializarea de aplicații AI, poziționând UE ca lider global. Această focalizare duală creează un conflict între împuternicirea individuală și comercializarea tehnologiei. O dezbatere cheie se concentrează pe colectarea datelor și guvernare. Deși UE pretinde că sprijină responsabilizarea cetățenilor și binele public, accentul se îndreaptă adesea spre sprijinirea inovatorilor și a intereselor sectorului privat, acordând prioritate competitivității economice în detrimentul preocupărilor etice cuprinzătoare. Discursul UE încadrează IA ca fiind esențială pentru îmbunătățirea serviciilor de sănătate și crearea de soluții pregătite pentru piață pentru a spori competitivitatea globală. Această prioritizare a accesului la date și a inovației pune bazele colaborărilor public-private transfrontaliere care vizează agregarea datelor de înaltă calitate și dezvoltarea de produse premium. Cu toate acestea, această abordare tehnologică soluționistă poate trece uneori cu vederea potențialele amenințări și poate aborda în grabă preocupările.

Comaniile Big Tech joacă un rol crucial în această transformare, valorificându-și capacitățile tehnice și infrastructurale pentru a stimula digitalizarea asistenței medicale. UE și companiile private vizează pacienții cu narațiuni diferite – în timp ce UE încearcă să împuternicească cetățenii prin instrumente digitale de sănătate, companiile private pun accentul pe împuternicirea individuală și accesul la datele personale de sănătate. Aceasta cadrare poziționează Big Tech ca un binefăcător al societății în domeniul sănătății, dar autoritatea de a modela strategiile de dezvoltare a AI revine adesea celor care controlează narațiunea. Cercetarea arată că interesele private domină discursul public, actorii comerciali obținând acces la cantități mari de date și flexibilitate de reglementare.

Cadrul de colaborare public-privat al UE nu este o opțiune în totalitate publică, ci o oportunitate de a răspunde nevoilor societale și economice prin companii private competitive și inovatoare. Această abordare urmărește să creeze un hub tehnologic european capabil de concurență globală, valorificând totodată sprijinul instituțiilor publice. Cu toate acestea, transformarea digitală în domeniul sănătății introduce complexități care exacerba tensiunile existente, în special în ceea ce privește gestionarea fluxului de date și responsabilitatea. Beneficiile IA ca

utilitate publică sunt adesea rezervate unui set limitat de participanți, ceea ce ar putea extinde decalajul digital dintre statele membre.

În ciuda acordării de prioritate intereselor comerciale, UE rămâne bine adaptată pentru a impulsiona inovațiile în domeniul sănătății digitale, reglementările sale digitale fiind mai eficiente în protejarea drepturilor digitale decât omologii non-europeni. Un parteneriat public-privat responsabil din punct de vedere juridic și puternic reglementat este văzut ca abordarea optimă pentru a crea o alternativă la serviciile Big Tech. Cercetarea evidențiază nevoia de supraveghere independentă, orientări clare pentru acțiunile părților interesate și dezvoltarea coerentă a proiectelor unificate. Această abordare echilibrată este esențială pentru crearea unui cadru de reglementare care să servească cu adevărat binelui public, încurajând în același timp inovația tehnologică.

Perspectivile generale care rezultă din ambele capitole sunt că, deși discursul public al UE urmărește să integreze considerațiile etice și responsabilitatea publică cu progresul tehnologic, acesta înclină adesea spre sprijinirea intereselor comerciale. Sectorul privat, pe de altă parte, acordă prioritate competitivității economice și inovației, pledând frecvent pentru flexibilitatea reglementărilor și subliniind potențialul transformator al IA. Ambele discursuri recunosc importanța parteneriatelor public-privat, dar diferă în motivațiile și prioritățile de bază. UE încearcă să creeze un cadru echilibrat care să asigure dezvoltarea etică a IA, încurajând în același timp creșterea economică. În schimb, companiile private se concentrează pe maximizarea potențialului pieței și a inovației, uneori în detrimentul unei supravegheri etice cuprinzătoare. Tendința actorilor tip corporație de a colabora între ei fie pentru a ocoli reglementările – așa cum se vede în primul capitolul de cercetare, fie pentru a-și extinde puterea tehnică și infrastructurală – așa cum se observă în ambele capitole de cercetare, este o tendință generală în cadrul pieței AI. Această interacțiune dinamică modelează peisajul în evoluție al reglementării IA în UE, reflectând negocierile complexe dintre beneficiile societății și interesele economice.

În concluzie, această teză contribuie la abordarea critică STS a reglementărilor tehnologice emergente în UE, evidențiind AI ca un interes esențial de guvernare. Inteligența artificială conduce o revoluție digitală care remodelează puterea globală într-o eră a perturbărilor. Teza dezvăluie modul în care UE echilibrează binele public cu o agendă bazată pe economie, poziționându-se ca un facilitator antreprenorial al cooperării cu inteligența artificială și un concurent global semnificativ. Această ambiție este adesea încadrată în suveranitatea digitală,

pe care UE o folosește pentru a-și justifica strategiile de inteligență artificială. Abordarea UE pune accent pe interesele comerciale în detrimentul drepturilor fundamentale, promovând experimentarea responsabilă pentru a încuraja inovarea, mai degrabă decât sporirea controlului democratic și a răspunderii juridice.

Teza critică apetența comercială a UE, subliniind necesitatea unei supravegheri oneste, independente, care acordă prioritate drepturilor fundamentale și valorii publice. În ciuda obiectivelor sale ambițioase, reglementarea digitală a UE a fost mai eficientă în protejarea drepturilor digitale decât entitățile non-europene. Un parteneriat public-privat mai responsabil și mai puternic reglementat este văzut ca modalitatea optimă de a produce o alternativă la serviciile Big Tech. Teza subliniază importanța contestării și a angajării responsabile cu valorile care ar trebui să stea la baza alternativei publice propuse de UE. După cum indică rezultatele, societățile civile sunt o voce critică crucială care ține alte entități la răspundere și subliniază incongruențele și tensiunile. În general, cercetarea solicită instrucțiuni clare pentru acțiunile care vizează actori specifici și o dezvoltare coerentă a unui singur proiect, mai degrabă decât un ciclu de planuri nefinalizate. Rolul UE ca dezvoltator de platforme și coordonator de acțiuni este crucial în furnizarea unei infrastructuri publice digitale alternative, dar trebuie să se asigure că interesele publice nu sunt subordonate scopurilor comerciale și că nu cad pradă soluționismului tehnologic sau inovației fără permisiuni. În timp ce în contexte foarte reglementate care acordă prioritate drepturilor fundamentale, tehnologia poate îmbunătăți anumite aspecte ale societății, există – și nici nu ar trebui să existe – o inevitabilitate asociată cu implementarea AI în toate sectoarele societății, de la cele cu risc scăzut la cele cu risc ridicat. Progresul tehnologic nu este rezultatul progresului, ci un produs secundar al nevoilor comerciale. Ar trebui să fie întâlnită cu prudență și adaptată cu scrupulozitate, cu atenție în special la riscurile fiecărui sector. Această abordare este esențială pentru promovarea unei democrații funcționale care se angajează în mod responsabil cu valorile care ghidează dezvoltarea IA.